

CZU: 343.346.5:343.572

ÎNCĂLCAREA REGULILOR DE SECURITATE A CIRCULAȚIEI SAU DE EXPLOATARE A MIJLOACELOR DE TRANSPORT DE CĂTRE PERSOANA CARE CONDUCE MIJLOCUL DE TRANSPORT, SĂVÂRȘITĂ ÎN STARE DE EBRIETATE: CONSIDERAȚII INTRODUCTIVE

*Nicolae POSTOVANU**Universitatea de Stat din Moldova*

Impactul stării de ebrietate asupra săvârșirii infracțiunilor nu poate fi pus la îndoială. Luând în considerare acest impact, este importantă stabilirea conotațiilor juridico-penale ale stării de ebrietate. Din definiția noțiunii „stare de ebrietate” formulată în alin.(1) art.134¹² CP RM poate fi dedusă prezența următoarelor trei caracteristici: 1) caracteristica formală (consumul de alcool, de droguri și/sau de alte substanțe cu efecte similare); 2) caracteristica materială (dereglarea psihofuncțională a organismului); 3) caracteristica cauzală (existența unei legături de cauzalitate între consumul de alcool, de droguri și/sau de alte substanțe cu efecte similare și dereglarea psihofuncțională a organismului). Esențială pentru constatarea stării de ebrietate în sensul alin.(1) art.134¹² CP RM este nu prezența în organism a alcoolului, a drogurilor sau a altor substanțe cu efecte similare, ci dereglarea psihofuncțională a organismului. Despre dereglarea psihofuncțională a organismului în rezultatul consumului unor astfel de substanțe se poate vorbi numai în cazul în care prezența stării de ebrietate a fost stabilită în conformitate cu reglementările în materie și în corespundere cu criteriile medicale aplicate în domeniul narcologiei. În Partea Generală a Codului penal al Republicii Moldova starea de ebrietate este caracterizată ca circumstanță cu caracter alternativ (bivalent): starea de ebrietate poate fi considerată circumstanță agravantă doar atunci când făptuitorul își dă seama că substanțele pe care le consumă benevol și conștient pot provoca starea de ebrietate care, la rândul său, poate înlesni comiterea unei infracțiuni; în cazul în care lipsesc astfel de condiții, starea de ebrietate poate fi considerată circumstanță atenuantă.

Cuvinte-cheie: stare de ebrietate, dereglarea psihofuncțională a organismului, ebrietate fiziologică, ebrietate patologică, responsabilitate, irresponsabilitate, responsabilitate redusă, circumstanță agravantă, circumstanță atenuantă.

THE VIOLATION OF TRAFFIC SAFETY RULES OR THE RULES OF TRANSPORT EXPLOITATION MEANS BY THE PERSON DRIVING THE VEHICLE, BEING IN A DRUNK STATE: INTRODUCTORY ASPECTS

The probability of committing an offence while intoxicated is higher and the negative impact of alcohol, drugs and other substances with similar effects on our physical and mental health can't be questioned. Considering the magnitude of the impact, it is very important to establish a legal and criminal framework addressing the influence of alcohol, drugs and other substances with similar effects on a person. The definition of the concept of „intoxication” stipulated at par.(1) art.134¹² PC RM helps us deduce three characteristics that form such a framework: 1) the formal characteristics (the consumption of alcohol, drugs and/or other substances with similar effects); 2) the material characteristics (the psycho-functional dysfunction of the body); 3) the causal characteristics (the existence of a causal link between the consumption of alcohol, drugs and/or other substances with similar effects and the psycho-functional dysfunction of the body). In order to determine if a person is intoxicated, under the meaning of par. (1) art. 134¹² PC RM, it is essential to establish the psycho-functional dysfunction of the person's body and not the level of alcohol, drugs or other substances with similar effects in its body. The psycho-functional dysfunction of a person's body caused as a result of the consumption of such substances can be established only if the person's intoxication is determined in accordance with the laws and regulations in force and after all the necessary narcology tests are taken and the exact state of the person is ascertained. In the General Part of the Penal Code of the Republic of Moldova, intoxication is characterized as an alternative (bivalent) circumstance: it can be considered an aggravating circumstance only if it is determined that the perpetrator knew from the beginning that the substances he or she consciously and voluntarily took can cause intoxication, which, in turn, can make it easier for a person to commit an offence; in the absence of such conditions, intoxication must be considered as a mitigating circumstance.

Keywords: intoxication, the psycho-functional dysfunction of the body, physiological intoxication, pathological intoxication, responsibility, irresponsibility, reduced responsibility, aggravating circumstance, mitigating circumstance.

Introducere

În opinia lui D.I. Ozem și D.I. Măcașaria, „procesul de circulație a mijloacelor de transport reprezintă fasciculul de relații interdependente care apar în sistemul de referință „conducător al mijlocului de transport-

mijloc de transport-drum-mediu". Pentru a respecta condițiile de securitate în acest sistem, trebuie să fie sigure nu doar mijlocul de transport și drumul, ci și acțiunile întreprinse de conducătorul mijlocului de transport, ținându-se cont de situația rutieră în continuă schimbare. În acest sistem, siguranța conducătorului mijlocului de transport constituie ansamblul de calități ce caracterizează abilitatea acestuia de a alege modul optim de circulație, adică evaluarea corectă de către conducătorul mijlocului de transport a situației rutiere" [1].

În condițiile descrise, impactul stării de ebrietate asupra săvârșirii infracțiunilor, în general, și a infracțiunilor în domeniul transporturilor, în special, nu poate fi pus la îndoială. În literatura de specialitate sunt exprimate puncte de vedere convergente cu privire la conotațiile de favorizare a infracționalității pe care le comportă starea de ebrietate. Astfel, în opinia lui E.A. Budanova, „starea de ebrietate generează un întreg complex de tulburări comportamentale: dezechilibru emoțional; conflictualitate și agresivitate sporită; modificarea percepției realității; reducerea autocontrolului și a atitudinii critice față de propriul comportament” [2]. Din punctul de vedere al lui V.V. Aghildin, „starea de ebrietate sporește pericolul social al faptelor comise. Pericolul social sporit al acestei stări se explică prin aceea că ebrietatea perturbă activitatea normală a sistemului nervos și a creierului. Alcoolul destinde mecanismul de inhibare. O persoană beată își pierde treptat funcția de autocontrol. Calitățile negative ale caracterului și ale personalității, inerente aproape oricărei persoane, stăvilite într-o stare normală, se manifestă în cazul stării de ebrietate: persoana devine nepoliticoasă, insolentă, irascibilă. În plus, adesea, persoana pierde orientarea adecvată în mediu. În starea de ebrietate, făptuitorul provoacă, de regulă, prejudicii mai grave decât atunci când se află într-o stare normală” [3]. În viziunea lui I.V. Bokșa și S.F. Milovidova, „alcoolul, drogurile și substanțele similare cu efect euforizant, împreună cu alți factori, au o semnificație deloc neglijabilă în procesul de dezechilibrare a mecanismelor de excitație și de inhibare, provocând, în cele din urmă, anomalii mentale. Specialiștii, inclusiv medicii și psihologii, constată că starea de ebrietate poate să reducă sau să amplifice activitatea mentală și motorică a unei persoane, să înrăutățească în mod semnificativ concentrarea de atenție, să elibereze instinctele, să reducă drastic controlul și autocontrolul. În starea de ebrietate, persoanei îi este dificil sau aproape imposibil să-și controleze trăirile și emoțiile ce caracterizează trăsăturile ascunse ale personalității sale, trăiri și emoții pe care le stăpânește atunci când se află într-o stare normală” [4].

Luând în considerare impactul stării de ebrietate asupra săvârșirii infracțiunilor, este important să stabilim în cele ce urmează conotațiile juridico-penale ale acestei stări.

Rezultate și discuții

Stabilirea conotațiilor juridico-penale ale stării de ebrietate nu poate să nu înceapă cu examinarea definiției noțiunii „stare de ebrietate”.

În teoria dreptului penal sunt exprimate păreri mai mult sau mai puțin apropiate cu privire la conținutul noțiunii „stare de ebrietate”. De exemplu, A.Boroi, M.Gorunescu și M.Popescu consideră că starea de ebrietate este „starea indusă de consumul de alcool sau de alte substanțe și care constă în limitarea sau modificarea capacităților psihomotorii ale persoanei” [5, p.113]. Din punctul de vedere al lui Gh. Diaconescu, stare de ebrietate „este acea stare provocată de consumul alcoolului, în care, în raport cu cantitatea ingerată și felul alcoolului, precum și al altor factori cu rol frenator sau accelerator în instalarea ei, apar o suită de efecte (simptome) caracteristice, în trepte corespunzătoare evoluției acestei stări – euforie, scăderea autocontrolului, a atenției, a voinței, întârzierea răspunsurilor psihotehnice, tulburări psihosenzoriale, incoerență, inconștiență, abolirea reflexelor, paralizie” [6, p.112]. A.Boroi înțelege prin stare de ebrietate „starea de tulburare psihofizică (psihosenzorială și neuromusculară) produsă sub influența intoxicației alcoolice asupra însușirilor psihofizice ale individului” [7, p.206]. După părerea lui V.Cioclei, „starea de ebrietate se caracterizează prin diminuarea reacțiilor organice, a manifestărilor individuale, a vorbirii și a exprimării, a capacității psihofizice de răspuns la diferiți stimuli exteriori, aspecte ce se pot manifesta diferit la fiecare persoană în parte, în funcție de mai mulți factori, cum ar fi, de exemplu, constituția fizică, toleranța la alcool; prin urmare, putându-se instala înainte ca îmbibația alcoolică să atingă limita maximă prevăzută de lege” [8, p.72].

La rândul lor, B.Spasennikov și S.Spasennikov înțeleg prin stare de ebrietate „starea în care o persoană responsabilă fie nu conștientizează în deplină măsură caracterul faptic și (sau) pericolul social al acțiunilor (inacțiunilor) sale, fie dirijează acțiunile (inacțiunile) sale în rezultatul consumului conștient-volitiv de alcool, de droguri sau de alte substanțe euforizante” [9]. O opinie asemănătoare este exprimată de E.A. Șișcenko și I.A. Samsonenko [10]. A.V. Naumov afirmă că starea de ebrietate reprezintă acea stare a unei persoane, care

apare în rezultatul consumării arbitrare a băuturilor alcoolice și a drogurilor și care presupune că comportamentul persoanei depinde în mod direct de doza de substanțe pe care le consumă" [11, p.222]. V.V. Aghildin susține: „Prin stare de ebrietate trebuie de înțeles simpla ebrietate fiziologică (obișnuită) alcoolică sau narcotică, care nu este o boală psihică și care este provocată de consumul de alcool, de droguri sau de analogii drogurilor” [3]. I.I. Kozarenko consideră că „starea de ebrietate este o stare mentală anomală a unei persoane, atestată în momentul comiterii infracțiunii, provocată de consumul de alcool sau de produse care conțin alcool, de substanțe stupefiante, de substanțe psihotrope sau de alte substanțe psihoactive” [12, p.74]. În viziunea lui L.V. Inogamova-Hegai, „prin stare de ebrietate se înțelege o astfel de stare care apare în rezultatul intoxicației cu alcool sau cu alte substanțe neurotropic și care se caracterizează printr-un complex de tulburări mentale, vegetative și somatoneurologice” [13, p.134]. M.I. Melnik și M.I. Havroniuk exprimă opinia, conform căreia „starea de ebrietate este starea psihică a unei persoane în momentul săvârșirii infracțiunii, provocată de consumul de băuturi alcoolice, de droguri sau de alte substanțe euforizante, care, după regula generală, nu exclude responsabilitatea, care se caracterizează prin afectarea sferei intelectuale și volitive a activității psihice a persoanei și care, prin urmare, poate fi un indicator al fapei și al personalității făptuitorului, care sporește în mod semnificativ gradul de pericol social al celor comise și care sporește răspunderea acelei persoane” [14, p.67-68]. A.A. Grebenkov este de părere că starea de ebrietate reprezintă starea unei persoane determinată de prezența a trei caracteristici: formală (consumul de alcool sau de alte substanțe euforizante), materială (prezența modificărilor psihicului) și cauzală (existența unei legături de cauzalitate între consumul unor asemenea substanțe și funcționarea defectuoasă a organismului)” [15, p.10].

Ultima dintre opiniile prezentate mai sus reușește să exprime cel mai coerent esența juridică a stării de ebrietate. Într-adevăr, prezența celor trei caracteristici, specificate de A.A. Grebenkov, este obligatorie în oricare stare de ebrietate. Dacă lipsește una dintre caracteristicile respective, atunci lipsește starea de ebrietate.

Aceeași concepție este pusă la baza definiției legislative a stării de ebrietate. Ne referim la definiția formulată în alin.(1) art.134¹² CP RM: „Prin stare de ebrietate se înțelege starea de dereglare psihofuncțională a organismului survenită în urma consumului de alcool, droguri și/sau alte substanțe cu efecte similare”. Definiții aproape identice se conțin în alte două acte normative: „stare de ebrietate – stare survenită în urma consumului de alcool, droguri, substanțe psihotrope și/sau alte substanțe ce provoacă ebrietate, având ca urmare dereglarea psihofuncțională a organismului” (art.1 al Legii privind controlul și prevenirea consumului abuziv de alcool, consumului ilicit de droguri și de alte substanțe psihotrope, nr.713 din 06.12.2001 [16] (în continuare – Legea nr.713/2001)); „stare de ebrietate – stare survenită în urma consumului de alcool, droguri și/sau alte substanțe ce provoacă ebrietate și care are drept urmare dereglarea psihofuncțională a organismului” (pct.2 al Hotărârii Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Regulamentului privind modul de testare alcoolsopică și examinare medicală pentru stabilirea stării de ebrietate și naturii ei, nr.296 16.04.2009 din [17] (în continuare – Hotărârea Guvernului nr.296/2009)).

Din aceste definiții deducem prezența următoarelor trei caracteristici:

- 1) caracteristica formală (consumul de alcool, de droguri și/sau de alte substanțe cu efecte similare);
- 2) caracteristica materială (dereglarea psihofuncțională a organismului);
- 3) caracteristica cauzală (existența unei legături de cauzalitate între consumul de alcool, de droguri și/sau de alte substanțe cu efecte similare și dereglarea psihofuncțională a organismului).

Mai există o definiție oficială a noțiunii „stare de ebrietate”. Avem în vedere definiția din pct.11 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova despre practica judiciară cu privire la aplicarea legislației, la examinarea cauzelor penale, referitoare la încălcarea regulilor de securitate a circulației sau exploatarea a mijloacelor de transport, nr.20 din 08.07.1999 [18] (în continuare – Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr.20/1999): „Prin stare de ebrietate se înțelege starea de dereglare psihofuncțională a organismului, survenită atât în urma consumului de alcool, cât și a folosirii drogurilor și/sau altor substanțe, cu efecte similare”. Definiția dată constituie rezultatul adoptării Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.4 din 15.05.2017 pentru modificarea și completarea Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr.20 din 08.07.1999 „Despre practica judiciară cu privire la aplicarea legislației în cadrul examinării cauzelor penale referitor la încălcarea regulilor de securitate a circulației și de exploatarea a mijloacelor de transport” [19]. Înainte de 15.05.2017, definiția din pct.11 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr.20/1999 avea următorul conținut: „Prin stare de ebrietate se subînțelege o stare survenită atât în urma consumului de alcool, cât și a folosirii drogurilor, substanțelor toxice și a altor substanțe ce provoacă turmentarea care are drept urmare formarea unei stări psihofuncționale neobișnuite”. Observăm că definiția nouă reproduce,

în mare parte, definiția veche, făcând abstracție în anumite privințe de prezența în art.134¹² CP RM a definiției legislative a noțiunii „starea de ebrietate”.

În legătură cu proiectul [20] care a stat la baza modificării și completării Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr.20/1999, V.Stati menționează: „În pct.10 al Proiectului nr.1 se specifică, printre altele: „Punctul 11 va avea următorul cuprins: ...Prin stare de ebrietate se înțelege starea de dereglare psihofuncțională a organismului survenită atât în urma consumului de alcool, cât și a folosirii drogurilor și/sau altor substanțe cu efecte similare. [...]”. [N]u este clar de ce definiția noțiunii „stare de ebrietate”, reprodusă *supra*, diferă de definiția din alin.(1) art.134¹² CP RM [...]. Comparând cele două definiții, putem ajunge la concluzia că, în sensul [p]roiectului [...], starea de ebrietate presupune consumul atât de alcool, cât și de droguri și/sau alte substanțe cu efecte similare. Totuși, din alin.(1) art.134¹² CP RM rezultă că starea de ebrietate presupune consumul fie de alcool, fie de droguri și/sau alte substanțe cu efecte similare. [...] Drept urmare, recomandăm ca explicația precitată din pct.11 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr.20 din 08.07.1999 să aibă următorul conținut: „...Prin stare de ebrietate se înțelege starea de dereglare psihofuncțională a organismului survenită în urma consumului de alcool, droguri și/sau alte substanțe cu efecte similare” [21]. O opinie similară a fost exprimată într-o altă publicație semnată de V.Stati [22].

Într-o publicație anterioară, V.Stati a propus ca în pct. 11 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr.20/1999 să fie formulată următoarea explicație: „În sensul art.264 și 264¹ CP RM, noțiunea „stare de ebrietate” are înțelesul stabilit în alin.(1) art.134¹² CP RM: starea de dereglare psihofuncțională a organismului survenită în urma consumului de alcool, de substanțe narcotice, psihotrope și/sau de alte substanțe cu efecte similare” [23].

Suntem de acord cu argumentele prezentate de V.Stati. O hotărâre explicativă a Plenului Curții Supreme de Justiție nu poate să conțină o definiție care diferă de definiția legislativă a aceleiași noțiuni. Plenul Curții Supreme de Justiție nu are și nu poate avea prerogativa corectării voinței legiuitorului. Cu toate acestea, nu ar fi rezonabilă nici reproducerea definiției din alin.(1) art.134¹² CP RM în pct.11 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr.20/1999. Mai potrivit ar fi ca în acest punct al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr.20/1999 să se facă referire la definiția din alin.(1) art.134¹² CP RM: „În art.264 și 264¹ CP RM noțiunea „stare de ebrietate” are înțelesul stabilit în alin.(1) art.134¹² CP RM”.

În ce privește previzibilitatea definiției legislative a noțiunii de ebrietate, considerăm că este admisibil să facem o paralelă cu situația din România. În Codul penal al României din 1968 [24], articolul 49 se numea „Beția”. În același timp, în Partea Specială a respectivei legiuri se folosea nu termenul „beție”, dar sintagma „stare de ebrietate”. Această alternanță terminologică a constituit cauza sesizării Curții Constituționale a României în vederea verificării constituționalității sintagmei în cauză. În motivarea excepției de neconstituționalitate, autorii sesizării au menționat: „Dispozițiile legale criticate contravin Legii Fundamentale, deoarece agravanta referitoare la starea de ebrietate este o noțiune vagă, nedeterminată și nedefinită și nu permite destinatarului să-și corijeze în mod corespunzător conduita sau să anticipeze într-o măsură rezonabilă consecințele care pot apărea din consumarea alcoolului. De asemenea, cele două texte nu conțin criterii precise de determinare a stării de ebrietate” [25].

În pct.7-9 din Decizia Curții Constituționale a României nr.1329 din 11.10.2011 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.178 alin.3 și art.184 alin.41 din Codul penal (în continuare – Decizia Curții Constituționale a României nr.1329/2011), autoritatea de jurisdicție constituțională a României a exprimat următoarea poziție: „Codul penal face trimitere în art.49 la starea de beție, care, atunci când este [...] voluntară, poate constitui, după caz, o circumstanță atenuantă ori agravantă. [...] Prin urmare, jurisprudența și doctrina au asanat aceste aspecte referitoare la stabilirea stării de beție voluntare și complete, fie că este ocazională, fie că este premeditată. Astfel, prin stare de beție se înțelege o stare de amețală, de întunecare a conștiinței provocată de consumul de băuturi alcoolice, o tulburare psihofiziologică și psihosenzorială caracterizată prin dezorientare, confuzie, alterarea judecății, a memoriei, tulburări neuromusculare referitoare în special la echilibru și coordonare. Starea de ebrietate și starea de îmbibație alcoolică ce depășește limita legală nu se suprapun întotdeauna. Diagnosticul stării de ebrietate nu se bazează numai pe analize de laborator referitoare la îmbibația alcoolică în aerul expirat ori în sânge, ci pe modul evident de comportare, atitudine, orientare în timp și spațiu, facultatea de a descrie, de a calcula, pe mers, siguranța gesturilor mâinilor, miros, starea pupilelor etc., pentru că starea de ebrietate produsă de consumul de alcool este diferită din punctul de vedere al concentrației de la persoană la persoană, în funcție de metabolismul fiecăreia, și se stabilește prin orice mijloc de probă. [...] Prin urmare, înțelesul sintagmei „stare de ebrietate” este suficient de inteligibil și de accesibil oricărui cetățean, sens în care nu poate fi primită critica autorului excepției” [25].

Din această concluzie a Curții Constituționale a României rezultă că noțiunile „beție” și „stare de ebrietate” au avut, în contextul Codului penal al României din 1968, același înțeles. În doctrina penală română, noțiunile „beție” și „stare de ebrietate” sunt, de asemenea, considerate noțiuni sinonime [5, p.379]. Din aceste considerente, nu putem accepta următoarea opinie a lui V.Florea: „După părerea noastră, savanții penaliști români nu fac deosebire între stare de ebrietate și beție, deși sunt două stări diferite. C.Bulai definește beția ca „starea psihofizică anormală, în care se găsește o persoană din cauza efectelor, pe care le au asupra organismului sau și asupra facultăților sale mintale anumite substanțe excitante sau narcotice consumate de acea persoană ori introduse în corpul său” [26, p.259]. Toate aceste semne caracteristice se referă mai degrabă la starea de ebrietate, dar nu la beție” [27].

C.Bulai a definit o noțiune utilizată, în primul rând, în textul legii penale. Or, așa cum ne-am putut convinge, în perioada acțiunii Codului penal al României din 1968, noțiunea „beție” era, întâi de toate, o noțiune legală, și doar în al doilea rând o noțiune doctrinară. Definiția pe care o formulează C.Bulai păstrează coordonatele pe care le remarcăm în definiția noțiunii „stare de beție” din Decizia Curții Constituționale a României nr.1329/2011. Definind această noțiune și caracterizând starea de beție, autoritatea de jurisdicție constituțională a României a confirmat constituționalitatea sintagmei „stare de ebrietate”, utilizate în Partea Specială a Codului penal al României din 1968. În acest fel, a fost recunoscută echipolența noțiunilor „beție” și „stare de ebrietate”.

După ce ne-am referit la definiția noțiunii „stare de ebrietate”, să vorbim despre tipologia stării de ebrietate în funcție de substanțele care provoacă ebrietatea. Or, tocmai o astfel de tipologie rezultă din alin.(1) art.134¹² CP RM: 1) stare de ebrietate survenită în urma consumului de alcool; 2) stare de ebrietate survenită în urma consumului de droguri; 3) stare de ebrietate survenită în urma consumului de alte substanțe cu efecte similare.

În art.1 al Legii nr.713/2001 sunt formulate următoarele două definiții: „abuz de băuturi alcoolice – consum frecvent și sistematic de băuturi alcoolice în cantități care provoacă un grad de ebrietate ce depășește cadrul moral acceptat sau care devine o obișnuință, reflectându-se negativ asupra relațiilor personale, situației materiale a familiei, asupra educației copiilor și asupra sănătății publice în genere”; „consum ilicit de droguri și de alte substanțe psihotrope – administrare nejustificată a drogurilor și a altor substanțe psihotrope (toxice) în scopul periculos de a cunoaște și a simți efectul lor asupra fizicului și psihicului, de regulă în cantități mai mari decât dozele terapeutice, fără ca ele să fi fost prescrise de medic și fără ca în organism să se ateste procese patologice care ar face indicată administrarea lor”.

Noțiunile „abuz de băuturi alcoolice” și „consum ilicit de droguri și de alte substanțe psihotrope”, definite în art.1 al Legii nr.713/2001, doar se intersectează cu noțiunile „consum de alcool”, „consum de droguri” și „consum de alte substanțe cu efecte similare”. Această intersectare nu presupune echipolența noțiunilor comparate. Or, pentru existența stării de ebrietate în sensul alin.(1) art.134¹² CP RM, nu este obligatoriu să se abuzeze de alcool, de droguri sau de alte substanțe cu efecte similare. Nu este indispensabil ca asemenea substanțe să fie consumate frecvent și sistematic. La fel, nu are importanță dacă consumul de alcool, de droguri sau de alte substanțe cu efecte similare este licit sau ilicit.

În conformitate cu Protocolul clinic standardizat „Intoxicația acută exogenă cu alcool (etanol) la copil”, aprobat de Ministerul Sănătății al Republicii Moldova, „alcoolul este o substanță organică din clasa alcoolilor” [28]. Alcool se consideră: etanolul; metanolul; izopropanolul; ciclohexanolul etc. De cele mai dese ori, prin „alcool” se are în vedere alcoolul etilic potabil, adică „alcoolul etilic de origine agricolă rectificat, diluat cu apă potabilă dedurizată până la concentrația alcoolului etilic de 95% în volum” (art.1 al Legii nr.1100 din 30.06.2000 cu privire la fabricarea și circulația alcoolului etilic și a producției alcoolice [29]). Însă, nu se exclude ca oricare alt alcool să provoace starea de ebrietate.

Pentru a fi în prezența stării de ebrietate, nu contează dacă alcoolul este potabil sau nu, rafinat sau nerafinat, denaturat sau nendenaturat, contrafăcut sau veritabil. De asemenea, nu are importanță dacă alcoolul este consumat ca atare sau sub formă de băutură alcoolică. Conform subpct.1) pct.3 al Hotărârii Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Reglementării tehnice „Definirea, descrierea, prezentarea și etichetarea băuturilor alcoolice”, nr.317 din 23.05.2012, prin „băutură alcoolică” se înțelege „producția alcoolică, destinată consumului uman, având caracteristici organoleptice specifice și concentrația alcoolică de minimum 15% vol., fabricat fie din distilat de origine agricolă sau din alcool etilic de origine agricolă rectificat, sau prin cupajarea lor, cu sau fără adaos de sucuri, macerate, morse, extracte, produse cu conținut de zahăr, arome naturale sau substanțe aromatice, alte ingrediente și apă condiționată, fie numai din ingrediente naturale” [30].

Nu doar consumul de alcool, dar și consumul de droguri poate fi cauza stării de ebrietate. Noțiunea de droguri este definită chiar în legea penală. Astfel, conform alin.(1) art.134¹ CP RM, „prin droguri se înțeleg

plantele sau substanțele stupefiante ori psihotrope, sau amestecurile ce conțin asemenea plante ori substanțe, stabilite de Guvern". O definiție aproape identică conține art.1 al Legii cu privire la circulația substanțelor stupefiante, psihotrope și a precursorilor, nr.382 din 06.05.1999 [31]. Substanțele stupefiante, substanțele psihotrope, precum și plantele care conțin astfel de substanțe sunt specificate în compartimentele I, II și, respectiv, III ale Hotărârii Guvernului Republicii Moldova privind aprobarea Listei substanțelor stupefiante, psihotrope și a plantelor care conțin astfel de substanțe depistate în trafic ilicit, precum și cantitățile acestora, nr.79 din 23.01.2006 [32]. Substanțele stupefiante și substanțele psihotrope, supuse controlului, sunt enumerate în tabelele I-III din Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea tabelelor și listelor substanțelor stupefiante, psihotrope și precursorilor acestora, supuse controlului, nr.1088 din 05.10.2004 [33].

Precizăm că, pentru a fi în prezența stării de ebrietate, nu interesează dacă drogurile sunt utilizabile sau nu în scopuri medicale, dacă au o origine naturală sau sintetică, dacă au fost depistate sau nu în trafic ilicit.

În fine, după cum reiese din alin.(1) art.134¹² CP RM, în afară de alcool și droguri, alte substanțe cu efecte similare pot provoca starea de ebrietate.

În Hotărârea Guvernului nr.296/2009 este folosită o noțiune apropiată – „alte substanțe ce provoacă ebrietate”. Potrivit pct.2 al respectivului act normativ, această noțiune se referă la „produsele ori substanțele stupefiante sau medicamentele cu efecte similare acestora, precum și la substanțele ce provoacă turmentare”. În legătură cu această definiție, S.Brînza și V.Stati menționează: „Prin prisma acestei definiții, putem ajunge la concluzia că sintagma „alte substanțe cu efecte similare” [...] se referă la alte substanțe decât alcoolul (băuturi alcoolice), decât substanțele narcotice și substanțele psihotrope. Considerăm că aceste alte substanțe sunt: 1) analogele substanțelor narcotice sau psihotrope; 2) drogurile (altele decât substanțele narcotice și substanțele psihotrope); 3) substanțele toxice; 4) substanțele cu efecte puternice. Cu privire la ultimele două categorii de substanțe, se impune precizarea că ele trebuie să poată provoca starea de ebrietate. Pentru că relevant este nu care anume substanțe a consumat făptuitorul (sau i-au fost administrate făptuitorului). Relevant este că substanțele respective i-au provocat starea de ebrietate” [34, p.442].

Luând în considerare efectele adoptării Legii pentru modificarea și completarea unor acte legislative, nr.193 din 28.07.2016 [35], considerăm că alte substanțe cu efecte similare (altele decât alcoolul și drogurile) sunt: 1) produsele etnobotanice (în sensul alin.(5) art.134¹ CP RM); 2) analogii substanțelor stupefiante sau psihotrope (în sensul alin.(6) art.134¹ CP RM); 3) substanțele toxice (în sensul Listei nr.1 din Tabelul nr.5, aprobat prin Hotărârea Comitetului Permanent de Control asupra Drogurilor din cadrul Ministerului Sănătății, procesul-verbal nr.7 din 01.12.1998 [36] (în continuare – Hotărârea CPCD nr.7/1998)); 4) substanțele cu efecte puternice (în sensul Listei nr.2 din Tabelul nr.5, aprobat prin Hotărârea CPCD nr.7/1998); 5) alte substanțe al căror consum provoacă dereglarea psihofuncțională a organismului. O astfel de dereglare poate îndeplini condițiile stabilite în: Protocolul clinic național „Tulburări mentale și de comportament legate de consumul de alcool”, aprobat de Ministerul Sănătății [37]; Protocolul clinic național „Tulburări mentale și de comportament legate de consumul de opiacee”, aprobat de Ministerul Sănătății [38] etc.

În cazul în care substanțele consumate nu sunt susceptibile să provoace starea de ebrietate, lipsește temeiul atestării stării de ebrietate. De asemenea, starea de ebrietate lipsește în cazul în care a fost consumat alcool, droguri sau alte substanțe cu efecte similare, însă acestea nu au avut drept efect dereglarea psihofuncțională a organismului. Așadar, esențială pentru constatarea stării de ebrietate în sensul alin.(1) art.134¹² CP RM este nu prezența în organism a alcoolului, a drogurilor sau a altor substanțe cu efecte similare, ci dereglarea psihofuncțională a organismului.

Dereglarea psihofuncțională a organismului nu se confundă cu prezența simptomelor acțiunii alcoolului, a drogurilor sau a altor substanțe cu efecte similare, care sunt specificate în pct.10 al Hotărârii Guvernului nr.296/2009: mirosul de alcool din gură; instabilitatea pozei; dereglarea mersului; tremurul accentuat al degetelor, pleoapelor, limbii; comportarea neadecvată. Prezența unor astfel de simptome poate genera doar suspiciuni privind dereglarea psihofuncțională a organismului în rezultatul consumului de alcool, de droguri sau de alte substanțe cu efecte similare. Despre dereglarea psihofuncțională a organismului în rezultatul consumului unor astfel de substanțe se poate vorbi numai în cazul în care respectivele suspiciuni și-au găsit confirmare juridică și medicală. Aceasta presupune stabilirea stării de ebrietate în conformitate cu reglementările în materie și în corespundere cu criteriile medicale aplicate în domeniul narcologiei.

După examinarea definiției noțiunii „stare de ebrietate”, vom stabili acele conotații ale stării de ebrietate care se desprind din Partea Generală a Codului penal.

A.A. Gabiani propunea „liberarea de răspundere penală a persoanelor care: au fost aduse în stare de ebrietate gravă prin violență sau prin înșelăciune și au comis infracțiunea aflându-se în această stare; datorită ignoranței lor sau din oricare alte motive, la momentul consumării de alcool sau de droguri, nu au prevăzut și nu au avut posibilitatea să prevadă apariția stării de ebrietate gravă; din cauza lipsei de voință, nu au putut să se opună dorinței de a consuma alcool sau droguri” [39, p.104-105]. Această concepție doctrinară este implementată în legile penale ale unor state. De exemplu, conform art.29 din Codul penal al României din 2009 [40], „nu este imputabilă fapta prevăzută de legea penală săvârșită de persoana care, în momentul comiterii acesteia, nu putea să-și dea seama de acțiunile sau inacțiunile sale ori nu putea să le controleze, din cauza intoxicării involuntare cu alcool sau cu alte substanțe psihoactive”. De asemenea, pct.2) art.21 din Codul penal al Spaniei [41, p.17] stabilește că „nu este supus răspunderii penale cel care la momentul comiterii infracțiunii se afla fie în stare de ebrietate alcoolică gravă, fie sub influența substanțelor stupefiante toxice sau euforizante, a substanțelor psihotrope sau a altor substanțe, și care nu a avut intenția de a comite infracțiunea ori nu a prevăzut și nu a putut să prevadă posibilitatea comiterii ei, fie sub influența sindromului de abținere datorită efectului produs de astfel de substanțe, ceea ce l-a împiedicat să înțeleagă ilegalitatea faptei sale și să o controleze”.

În legea penală autohtonă lipsesc asemenea prevederi. În conformitate cu art.24 CP RM, „persoana care a săvârșit o infracțiune în stare de ebrietate, produsă de alcool sau de alte substanțe, nu este liberată de răspundere penală. Cauzele ebrietății, gradul și influența ei asupra săvârșirii infracțiunii se iau în considerare la stabilirea pedepsei”. Acest articol urmează după art.23 „Iresponsabilitatea” și art.23¹ „Responsabilitatea redusă” din Codul penal. În acest mod, legiuitorul a delimitat clar noțiunile „stare de ebrietate”, „iresponsabilitate” și „responsabilitate redusă”. Aceste noțiuni se pot intersecta, însă nu pot avea același conținut.

S.Botnaru consideră că ebrietatea patologică este un exemplu de tulburare psihică temporară și reprezintă una dintre cauzele iredponsabilității [42]. În opinia lui N.S. Taganțev, „conduita unei persoane în stare de ebrietate depinde nu doar de doza substanțelor psihoactive consumate, dar și de educație, de nivelul de cultură, de obiceiurile pe care le are etc. Aceasta constituie una dintre cauzele pentru care starea de ebrietate nu poate fi raportată la stările morbide ale psihicului. Excepție poate fi considerată doar starea de ebrietate care poartă un caracter patologic, atunci când persoanele, care nu consumă alcool, dar au modificări ale stării de sănătate (traumatisme craniene, neuroinfecții, meteodependență), chiar și în cazul unor doze mici de alcool, ajung în stare de inconștiență completă, pierzând capacitatea de a analiza faptele pe care le comit” [43, p.305]. De asemenea, T.V. Rodionova menționează: „În psihiatrie, ebrietatea patologică se referă la grupul de tulburări psihice acute de scurtă durată. Această stare poate să apară în rezultatul consumării nu neapărat a unor doze semnificative de alcool. Starea de ebrietate patologică se caracterizează printr-o modificare fulminantă a conștiinței. În tabloul clinic al ebrietății patologice se îmbină, de regulă, indicatorii unei tulburări crepusculare a conștiinței, ai delirului și ai halucinațiilor, rezultând într-o percepție inadecvată a mediului. În starea de ebrietate patologică, acțiunile făptuitorului nu reprezintă o reacție la evenimentele reale care au loc. Această stare se încheie la fel cum începe: spontan. Uneori, starea de ebrietate trece în somn, după care survine, de cele mai dese ori, amnezia completă. Cu toate acestea, nu se exclude păstrarea unor amintiri fragmentare cu privire la experiența trăită” [44].

Precizăm că în Partea Generală a Codului penal sintagma „stare de ebrietate” se folosește în art.24, lit.i) alin.(1) art.76, lit.j) alin.(1) art.77 și în art.134¹². În toate aceste norme se are în vedere nu ebrietatea patologică, ci ebrietatea fiziologică, stare care nu exclude răspunderea penală.

În această ordine de idei, V.Grosu afirmă: „Starea de ebrietate fiziologică nu exclude caracterul medical al responsabilității. Această stare survine treptat prin consumul conștient de băuturi alcoolice, de aceea responsabilitatea nu se exclude când infracțiunea este comisă de o persoană aflată în stare de ebrietate fiziologică, dat fiind faptul că consumul de astfel de substanțe este conștient și ea își dă bine seama de starea care poate să survină în urma acestui fapt” [45, p.218]. La rândul său, T.Carpov și E.M. Tuca menționează: „Responsabilitatea nu se exclude atunci când infracțiunea este comisă de o persoană aflată în stare de ebrietate fiziologică, dat fiind faptul că consumul de astfel de substanțe este conștient și ea își dă bine seama de starea care poate să survină în urma acestui fapt. În stare de ebrietate fiziologică recepționarea realității obiective nu este complet denaturată; are loc o oarecare dereglare temporară a proceselor psihice, care se poate manifesta prin frânarea gândirii și reacției, a controlului asupra actelor sale” [46].

Așadar, în ipoteza săvârșirii infracțiunii în stare de ebrietate fiziologică, este prezent temeiul răspunderii penale, iar făptuitorul este responsabil. În legătură cu deosebirea dintre ebrietatea fiziologică și cea patologică,

în teoria dreptului penal sunt exprimate opinii asemănătoare. P.M. Mirzaeva afirmă: „Starea de ebrietate obișnuită diferă de stările morbide ale psihicului, care condiționează iresponsabilitatea, prin două particularități esențiale: în primul rând, starea de ebrietate obișnuită este provocată deliberat, intenționat și, în al doilea rând, starea de ebrietate obișnuită nu este asociată cu halucinații și cu perceperea iluzorie a mediului” [47]. P.L. Fris susține: „Ebrietatea patologică constituie nu gradul superior al ebrietății fiziologice, ci o tulburare psihică temporară care exclude responsabilitatea. Subiectul care a comis o faptă în stare de ebrietate patologică nu are capacitatea fie de a conștientiza caracterul faptic și pericolul social al faptelor sale, fie de a le controla. În prezența acestei teme, subiectul în cauză poate fi recunoscut iresponsabil printr-o expertiză judiciară psihiatrică” [48, p.118]. Din punctul de vedere al lui V.Grosu, „starea de ebrietate patologică se deosebește de cea fiziologică nu din punct de vedere cantitativ (în funcție de cantitatea băuturilor consumate), ci sub aspect calitativ. În psihiatrie aceasta este privită ca o tulburare psihică temporară care poate apărea și în cazul consumării unor cantități mici de alcool. Starea de ebrietate patologică apare pe neașteptate, este însoțită de o denaturare în recepționarea realității, iar faptele comise nu reprezintă o reacție la anumite evenimente ce au loc” [45, p.218-219]. În viziunea lui C.Gurschi și Gh.Ulianovschi, „starea de ebrietate obișnuită, simplă, fiziologică trebuie deosebită de starea de ebrietate patologică. Diferența dintre ele nu constă în gradul de gravitate al ebrietății. Starea de ebrietate patologică în psihiatrie este recunoscută ca o tulburare psihică (*delirium tremens*, halucinații alcoolice, paranoie alcoolică etc.), din cauza căreia persoana este lipsită de capacitatea de înțelegere și de dirijare a voinței sale. În aceste cazuri suntem în prezența celor două criterii (medical și juridic) ale iresponsabilității, persoana care a săvârșit o faptă prejudiciabilă într-o atare stare fiind recunoscută iresponsabilă (art.23 CP RM)” [49, p.47; 50, p.61].

Articolul 24 CP RM urmează imediat după articolul 23¹ CP RM. Potrivit acestui din urmă articol, „persoana care a săvârșit o infracțiune ca urmare a unei tulburări psihice, constatată prin expertiza medicală efectuată în modul stabilit, din cauza căreia nu-și putea da seama pe deplin de caracterul și legalitatea faptelor sale sau nu le putea dirija pe deplin, este pasibilă de responsabilitate penală redusă” (alin.(1)); „instanța de judecată, la stabilirea pedepsei sau a măsurilor de siguranță, ține cont de tulburarea psihică existentă, care însă nu exclude răspunderea penală” (alin.(2)).

N.G. Ivanov raportează starea de ebrietate la anomaliile psihice și ajunge la concluzia că norma din legea penală rusă cu privire la starea de ebrietate este o normă specială față de norma din aceeași lege cu privire la responsabilitatea redusă [51, p.203, 204]. Considerând starea de ebrietate exemplu de responsabilitate redusă, N.G. Ivanov recurge la o generalizare. În opinia noastră, raportarea stării de ebrietate la responsabilitatea redusă este cazuală, nu generalizată. Nu este exclus ca, în anumite cazuri, starea de ebrietate să presupună responsabilitatea redusă a făptuitorului. Așa cum reiese din alin.(1) art.23¹ CP RM, responsabilitatea redusă poate fi stabilită doar prin expertiză medicală. Dacă starea de ebrietate ar implica în toate cazurile responsabilitatea redusă, aceasta ar reieși din dispozițiile de la art.23¹, 24, lit.i) alin.(1) art.76 și de la lit.j) alin.(1) art.77 CP RM. Însă, din aceste norme nu rezultă o astfel de concluzie.

În alt context, în Partea Generală a Codului penal al Republicii Moldova starea de ebrietate este caracterizată ca circumstanță cu caracter alternativ. În această privință, în dispoziția de la lit.i) alin.(1) art.76 CP RM se stabilește: „La stabilirea pedepsei se consideră circumstanțe atenuante: [...] săvârșirea infracțiunii de către o persoană în stare de ebrietate, provocată de consumarea involuntară sau forțată a substanțelor menționate la art.24 sau de consumarea de aceste substanțe fără a fi conștientă de efectul lor”. Totodată, în dispoziția de la lit.j) alin.(1) art.77 CP RM se prevede: „La stabilirea pedepsei se consideră circumstanțe agravante: [...] săvârșirea infracțiunii de către o persoană în stare de ebrietate, provocată de consumarea substanțelor menționate la art.24. Instanța de judecată este în drept, în funcție de caracterul infracțiunii, să nu considere aceasta ca o circumstanță agravantă”.

În legătură cu circumstanța prevăzută la lit.j) alin.(1) art.77 CP RM, în pct.8 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la unele chestiuni ce vizează individualizarea pedepsei penale, nr.8 din 11.11.2013, se precizează: „[...] Instanțele de judecată trebuie să verifice datorită căror circumstanțe persoana a ajuns în această stare. Îndeosebi, poate să nu fie considerată circumstanță agravantă starea de ebrietate a minorului în timpul săvârșirii infracțiunii, dacă el a fost adus premeditat la această stare pentru a săvârși infracțiunea. Astfel, în funcție de caracterul infracțiunii, instanța de judecată este în drept să nu considere aceasta circumstanță agravantă” [52].

Anumite concretizări referitoare la natura alternativă a circumstanței comiterii infracțiunii în stare de ebrietate atestăm și în doctrina penală. De exemplu, V.Grosu susține: „Atunci când infracțiunea a fost săvârșită

în stare de ebrietate de către un minor, la îndemnul sau sub influența altor persoane (mature), sau când efectul acestor substanțe nu le era cunoscut din start, aceste situații, în funcție de circumstanțele concrete ale cauzei, ar putea fi apreciate drept atenuante ori, cel puțin, să nu fie luate în considerare la stabilirea pedepsei" [45, p.220]. Gh.Ulianovschi exprimă următoarea poziție: „În cazul în care făptuitorul a ajuns în starea de ebrietate independent de voința sa (prin înșelăciune i se dă persoanei o băutură în care s-a introdus o substanță narcotică sau este constrânsă să consume substanțe toxice etc.) sau când starea de ebrietate nu are legătură cu infracțiunea, instanța de judecată poate să nu recunoască această stare ca circumstanță agravantă”. După părerea lui E.A. Șișcenko și A.Samsonenko, „starea de ebrietate poate influența măsura vinovăției și măsura răspunderii penale. Pentru a determina gradul acestei influențe, este recomandabilă reliefaarea celor mai tipice situații de consumare a alcoolului, a drogurilor sau a altor substanțe euforizante: 1) aducerea propriei persoane în stare de ebrietate pentru a facilita comiterea unei infracțiuni, sau, altfel spus, „pentru mai mult curaj”; 2) consumul pentru plăcere, cu precizarea că se conștientizează particularitățile propriului comportament; 3) consumul pentru plăcere, când există încrederea exagerată că se va putea preveni producerea urmărilor prejudiciabile; 4) consumul pentru prima dată, de regulă, din curiozitate; 5) consumul împotriva voinței persoanei: din eroare sau în rezultatul constrângerii. Prima situație ar trebui privită ca circumstanță agravantă. Situațiile 2), 3) și 4) pot fi luate în considerare în baza principiului general al răspunderii penale. A cincea situație poate fi considerată, în unele cazuri, circumstanță atenuantă” [10]. A.Bolocan-Holban și M.Vidaicu afirmă: „Beția voluntară este starea în care ajunge o persoană care consumă voit bauturi alcoolice ori substanțe al căror efect ebriant îl cunoaște. În doctrina penală, beția voluntară este cunoscută sub două forme: beție voluntară simplă și beție voluntară preordinată. Importanța acestei distincții constă în consecințele juridice pe care le poate avea asupra răspunderii penale. Beția preordinată sau premeditată este întotdeauna o circumstanță agravantă a răspunderii penale, deoarece persoana și-a provocat anume această stare pentru a avea mai mult curaj în săvârșirea faptei ori pentru a o invoca drept scuză a săvârșirii faptei. Dimpotrivă, beția simplă poate fi și o circumstanță atenuantă, căci făptuitorul, în momentul când și-a provocat această stare, nu avea intenția să săvârșescă o faptă prevăzută de legea penală” [53]. A.B. Kecemaikina menționează: „În cazul în care făptuitorul a consumat în mod voluntar alcool, substanțe psihotrope, substanțe stupefiante etc., aceasta reprezentând punctul de pornire în procesul de comitere a infracțiunii, starea de ebrietate trebuie considerată circumstanță agravantă. Dacă însă o persoană a fost adusă forțat în stare de ebrietate (de exemplu, drogurile i-au fost introduse forțat în organism), atunci starea de ebrietate n-ar trebui considerată circumstanță agravantă” [54]. În viziunea lui I.A. Semențova, „în cazurile în care ebrietatea este forțată sau inconștientă, săvârșirea infracțiunii într-o astfel de stare ar trebui considerată circumstanță care atenuază pedeapsa. Ebrietatea forțată constituie cazul când persoana este adusă într-o asemenea stare împotriva voinței sale, prin constrângere. Ebrietatea inconștientă se atestă în cazurile în care persoana, care consumă substanțe psihoactive, nu știa și nu putea să știe despre efectele specifice ale acestora asupra organismului său și, cu atât mai puțin, nu avea cum să știe că putea comite o infracțiune în rezultatul ebrietății sale” [55]. S.Ș. Țaghikian și N.I. Zograban exprimă următoarea opinie: „Cel mai adesea, ebrietatea involuntară se referă la cazurile în care aceasta este provocată inconștient, adică nu de către făptuitor, ci de către terți. Ebrietatea poate fi considerată involuntară și în cazul în care este provocată de consumul fie al medicamentelor administrate în conformitate cu prescripția medicului și în limitele dozelor prescrise, fie al medicamentelor care, în mod normal, nu provoacă un comportament imprevizibil și agresivitate, indiferent dacă acestea sunt luate în cantități normale sau în exces (de exemplu, preparatele sedative precum benzodiazepinele)” [56]. I.B. Stepanova și O.V. Sokolova susțin: „Starea de ebrietate trebuie considerată circumstanță agravantă în cazurile în care contribuie la comiterea unei infracțiuni, de exemplu, atunci când persoana, care are o intenție infracțională, consumă alcool în mod deliberat „pentru mai mult curaj”. Agravarea pedepsei este posibilă și în situațiile în care persoana, care consumă alcool sau droguri, cunoaște cu bună știință că, datorită caracteristicilor individuale ale psihicului său ori din cauza bolilor de care suferă, efectul consumului acestor substanțe va consta în irascibilitate, agresivitate, pierderea parțială a controlului asupra acțiunilor sale. Iar aceasta, în cele din urmă, va contribui la comiterea de acte antisociale și ilegale, inclusiv de acte infracționale” [57]. În opinia lui M.O. Luzan, „ebrietatea forțată sau survenită în rezultatul erorii sau al înșelării poate fi raportată la circumstanțele atenuante, întrucât a apărut în pofida voinței și a conștiinței persoanei” [58]. Nu în ultimul rând, G.N. Borzenkov afirmă: „Nu în toate cazurile ebrietatea trebuie considerată circumstanță agravantă” [59, p.107].

Sintetizând opiniile prezentate mai sus, putem menționa următoarele: starea de ebrietate poate fi considerată circumstanță agravantă doar atunci când făptuitorul își dă seama că substanțele pe care le consumă benevol și

conștient pot provoca starea de ebrietate care, la rândul său, poate înlesni comiterea unei infracțiuni. În cazul în care lipsesc astfel de condiții, starea de ebrietate poate fi considerată circumstanță atenuantă.

Spre deosebire de legea penală autohtonă, unele legi penale străine stabilesc mai nuanțat condițiile în care starea de ebrietate poate fi considerată circumstanță agravantă / circumstanță atenuantă. De exemplu, în dispoziția de la lit.f) art.77 din Codul penal al României din 2009 [40] se menționează: „Următoarele împrejurări constituie circumstanțe agravante: [...] săvârșirea infracțiunii în stare de intoxicație voluntară cu alcool sau cu alte substanțe psihoactive, când a fost provocată în vederea comiterii infracțiunii”. În conformitate cu art.18 din Codul penal al Republicii Albania, „persoana nu poate fi liberată de răspundere penală, dacă comite infracțiunea în stare de ebrietate. În cazul în care starea de ebrietate își are cauza în anumite împrejurări accidentale și a redus capacitatea mentală, această circumstanță trebuie luată în considerare la atenuarea pedepsei. În cazul în care starea de ebrietate a fost provocată cu intenția de a comite o infracțiune, această circumstanță va fi luată în considerare la agravarea pedepsei. Regulile sus-menționate se aplică și atunci când infracțiunea este comisă sub efectul consumului de droguri sau de alte substanțe” [60]. Potrivit alin.3 art.15 din Codul penal al Republicii Filipine [61], „starea de ebrietate trebuie considerată circumstanță atenuantă atunci când făptuitorul a săvârșit o infracțiune gravă sub imperiul stării de ebrietate, dacă acesta nu era obișnuit să săvârșească astfel de infracțiuni sau dacă acesta nu se pregătise să comită infracțiunea. În cazul în care starea de ebrietate este o stare în care făptuitorul se află frecvent sau această stare a fost provocată premeditat de către făptuitor, ea trebuie considerată circumstanță agravantă”. Printr-un anumit specific se distinge poziția legiuitorului lituanian. Astfel, în corespundere cu art.19 din Codul penal al Republicii Lituania [62], „persoana, care comite un delict penal, o infracțiune din imprudență sau o infracțiune intenționată de gravitate medie sau redusă, este liberată de răspundere penală în cazul în care a fost forțată să consume substanțe euforizante și, din această cauză, nu a putut conștientiza în deplină măsură pericolul faptei sale ori nu a putut să o controleze. Dacă, în condițiile sus-menționate, persoana a comis o infracțiune gravă sau deosebit de gravă, răspunderea penală se aplică, însă pedeapsa poate fi atenuată”.

Astfel de particularități sunt firești, fiind condiționate de necesitățile de politică penală, diferite pentru fiecare națiune. Dincolo de aceste particularități, comun pentru legea penală a Republicii Moldova, a României, a Republicii Filipine și a Republicii Lituania este caracterul alternativ (bivalent) al circumstanței săvârșirii infracțiunii în stare de ebrietate. În context, Șt.Daneș și V.Papadopol menționează că săvârșirea infracțiunii în starea de ebrietate constituie o circumstanță judiciară bivalentă [63, p.225]. Cu alte cuvinte, starea de ebrietate poate constitui, după caz, o circumstanță atenuantă sau o circumstanță agravantă; opțiunea agravării sau atenuării pedepsei aparține instanței de judecată. Referindu-se la cadrul reglementar autohton, A.Bolocan-Holban și M.Vidaicu susțin: „Legislația Republicii Moldova prevede posibilitatea aplicării stării de ebrietate atât în calitate de circumstanță agravantă (la discreția instanței de judecată), cât și ca circumstanță atenuantă (atunci când consumul este unul involuntar sau forțat) atunci când se decide categoria și mărimea pedepsei aplicate pentru comiterea unei infracțiuni” [53].

Considerăm că abordarea alternativă (bivalentă) a semnificației juridice a stării de ebrietate, statuată în legea penală autohtonă, este preferabilă în comparație cu cea statuată, de exemplu, în legea penală rusă. Potrivit art.23 din Codul penal al Federației Ruse [64], „persoana, care a săvârșit o infracțiune în stare de ebrietate provocată de consumul de alcool, de substanțe stupefiante, de substanțe psihotrope sau de analogii acestora, de noile substanțe psihoactive potențial periculoase sau de alte substanțe euforizante, este pasibilă de răspundere penală”. Este de precizat că starea de ebrietate nu este menționată nici în art.61 „Circumstanțele care atenuază pedeapsa” din Codul penal al Federației Ruse, nici în art.63 „Circumstanțele care agravează pedeapsa” din acest Cod. În felul acesta, legiuitorul rus consideră starea de ebrietate circumstanță neutră care nici nu atenuază pedeapsa, nici nu o agravează. Pe bună dreptate, I.B. Stepanova și O.V. Sokolova se pronunță critic în legătură cu o astfel de stare a lucrurilor: „Starea de ebrietate nu poate avea aceeași semnificație juridico-penală pentru toate infracțiunile. Această semnificație trebuie să fie diferită. Instanțele judecătorești trebuie să aibă dreptul, în funcție de particularitățile cauzei, să ia în considerare starea de ebrietate fie ca circumstanță agravantă, fie ca circumstanță atenuantă, fie să nu o ia în genere în considerare, dacă această stare nu prezintă relevanță pentru cauza respectivă” [57].

În legea penală autohtonă sunt stabilite condițiile pentru manifestarea de către instanța de judecată a rolului activ în planul individualizării pedepsei pentru infracțiunile săvârșite în stare de ebrietate. În acest fel, persoanei recunoscute vinovate de săvârșirea unei infracțiuni în stare de ebrietate i se poate aplica o pedeapsă echitabilă cu luarea în calcul a prevederilor de la art.24, lit.i) alin.(1) art.76 sau de la lit.j) alin.(1) art.77 CP RM.

În Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova de inadmisibilitate a sesizării nr. 13g/2017 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 67 alin.(4) din Codul penal și a unor prevederi ale articolului 194 alin.(2) din Codul de executare (munca neremunerată în folosul comunității), nr.15 din 07.02.2017, se menționează, printre altele: „Orice pedeapsă din legea penală are drept scop restabilirea echității sociale, corectarea condamnatului, precum și prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni atât din partea condamnaților, cât și din partea altor persoane, ceea ce presupune o individualizare adecvată a pedepsei” [65]. În Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi ale articolului 345 alin.(2) din Codul contravențional (individualizarea sancțiunii) (Sesizările nr.26g/2016 și nr.34g/2016), nr.10 din 10.05.2016, se arată, printre altele: „Individualizarea judiciară se poate realiza doar în baza unor mecanisme de apreciere reglementate de lege, fiind astfel o expresie a principiului legalității” [66]. Nu în ultimul rând, în Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din art.10 pct.4 din Legea nr.845-XII din 3 ianuarie 1992 cu privire la antreprenoriat și întreprinderi (Sesizarea nr.154g/2017), nr.2 din 30.01.2018, se menționează, printre altele: „Lipsa posibilității instanței de judecată de a aplica criteriile pentru individualizarea sancțiunii în cauza concretă [...] nu asigură caracterul ei echitabil” [67].

Considerăm că prin faptul că instanțelor de judecată din Republica Moldova li s-a acordat dreptul de a stabili efectul atenuant sau agravant al stării de ebrietate a făptuitorului, prevederile Capitolului VIII din Partea Generală a Codului penal își găsesc exprimare într-o măsură mai pronunțată.

Concluzii

Din definiția noțiunii „stare de ebrietate” formulată în alin.(1) art.134¹² CP RM poate fi dedusă prezența următoarelor trei caracteristici: 1) caracteristica formală (consumul de alcool, de droguri și/sau de alte substanțe cu efecte similare); 2) caracteristica materială (dereglarea psihofuncțională a organismului); 3) caracteristica cauzală (existența unei legături de cauzalitate între consumul de alcool, de droguri și/sau de alte substanțe cu efecte similare și dereglarea psihofuncțională a organismului). Din aceeași definiție rezultă tipologia stării de ebrietate în funcție de substanțele care provoacă ebrietatea: 1) stare de ebrietate survenită în urma consumului de alcool; 2) stare de ebrietate survenită în urma consumului de droguri; 3) stare de ebrietate survenită în urma consumului de alte substanțe cu efecte similare.

Esențială pentru constatarea stării de ebrietate în sensul alin.(1) art.134¹² CP RM este nu prezența în organism a alcoolului, a drogurilor sau a altor substanțe cu efecte similare, dar dereglarea psihofuncțională a organismului. Despre dereglarea psihofuncțională a organismului în rezultatul consumului unor astfel de substanțe se poate vorbi numai în cazul în care prezența stării de ebrietate a fost stabilită în conformitate cu reglementările în materie și în corespundere cu criteriile medicale aplicate în domeniul narcologiei.

Noțiunile „iresponsabilitate” (art.23 CP RM), „responsabilitate redusă” (art.23¹ CP RM) și „stare de ebrietate” (art.24 CP RM) se pot intersecta, însă nu pot avea același conținut. În art.24, lit.i) alin.(1) art.76, lit.j) alin.(1) art.77 și în art.134¹² CP RM se are în vedere nu ebrietatea patologică, ci ebrietatea fiziologică, stare care nu exclude răspunderea penală.

În Partea Generală a Codului penal al Republicii Moldova starea de ebrietate este caracterizată ca circumstanță cu caracter alternativ (bivalent): starea de ebrietate poate fi considerată circumstanță agravantă doar atunci când făptuitorul își dă seama că substanțele pe care le consumă benevol și conștient pot provoca starea de ebrietate care, la rândul său, poate înlesni comiterea unei infracțiuni; în cazul în care lipsesc astfel de condiții, starea de ebrietate poate fi considerată circumstanță atenuantă. Abordarea alternativă (bivalentă) a semnificației juridice a stării de ebrietate, statuată în legea penală autohtonă, este preferabilă în comparație cu cea statuată, de exemplu, în legea penală rusă. În legea penală autohtonă sunt stabilite condițiile pentru manifestarea de către instanța de judecată a rolului activ în planul individualizării pedepsei pentru infracțiunile săvârșite în stare de ebrietate. În acest fel, persoanei recunoscute vinovate de săvârșirea unei infracțiuni în stare de ebrietate i se poate aplica o pedeapsă echitabilă cu luarea în calcul a prevederilor de la art.24, lit.i) alin.(1) art.76 sau de la lit.j) alin.(1) art.77 CP RM.

Referințe:

1. ОЗЕМ, Д.И., МАКАЦАРИЯ, Д.Ю. Психологические особенности поведения участников дорожного движения, находящихся в состоянии алкогольного опьянения. В: *Психология и коммуникации в правовой системе*:

- сборник статей. Могилев: Могилевский институт Министерства внутренних дел Республики Беларусь, 2016, с.97-99. ISBN 978-985-7088-47-8
2. БУДАНОВА, Е.А. Уголовно-правовое значение состояния опьянения в современном российском законодательстве. В: *Вестник Воронежского института МВД России*, 2017, №3, с.128-133. ISSN 2071-3584
  3. АГИЛЬДИН, В.В. Уголовная ответственность за преступления, совершенные в состоянии опьянения. В: *Всероссийский криминологический журнал*, 2010, №3, с.9-13. ISSN 2500-4255
  4. БОКША, И.В., МИЛОВИДОВА, С.Ф. Состояние опьянения как признак состава преступления «Нарушение правил дорожного движения и эксплуатации транспортных средств». В: *Транспортное дело России*, 2015, №3, с.174-175. ISSN 2072-8689
  5. BOROI, A., GORUNESCU, M., POPESCU, M. *Dicționar de drept penal*. București: ALL Beck, 2004. 417 p. ISBN 973-655-435-X
  6. DIACONESCU, GH., DUVAC, C. *Tratat de drept penal. Partea Specială*. București: C.H. Beck, 2009. 1158 p. ISBN 978-973-115-541-8
  7. BOROI, A. *Infrațiuni contra vieții*. București: ALL Beck, 1999. 272 p. ISBN 973-9435-57-2
  8. CIOCLEI, V. *Drept penal: Partea Specială*. București: C.H. Beck, 2013. 355 p. ISBN 978-606-18-0289-0
  9. СПАСЕННИКОВ, Б., СПАСЕННИКОВ, С. Определение понятия «опьянение» в уголовном праве. В: *Уголовное право*, 2007, №4, с.67-71. ISSN 2071-5870
  10. ШИЩЕНКО, Е.А., САМСОНЕНКО, Ю.А. Уголовная ответственность лиц, совершивших преступление в состоянии опьянения. В: *Политематический сетевой электронный научный журнал Кубанского государственного аграрного университета*, 2017, №129, с.670-688. ISSN 1990-4665
  11. НАУМОВ, А.В. *Российское уголовное право. Том.1: Общая часть*. Москва: Юридическая литература, 2004. 496 с.
  12. КОЗАРЕНКО, Ю.И. *Состояние опьянения: уголовно-правовые и криминологические аспекты* / Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Волгоград, 2014. 215 с.
  13. *Уголовное право Российской Федерации. Том 1. Общая часть* / Под ред. Л.В. Иногамовой-Хегай. Москва: Инфра-М, 2002. 384 с. ISBN 5-16-001128-5
  14. МЕЛЬНИК, М.І. *Науково-практичний коментар Кримінального Кодексу* / За ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. Київ: Атіка, 2005. 1064 с. ISBN 966-8074-77-7
  15. ГРЕБЕНЬКОВ, А.А. *Уголовная ответственность лиц, совершивших преступление в состоянии опьянения* / Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Краснодар, 2009. 32 с.
  16. Legea privind controlul și prevenirea consumului abuziv de alcool, consumului ilicit de droguri și de alte substanțe psihotrope, nr.713 din 06.12.2001. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr.36-38.
  17. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Regulamentului privind modul de testare alcoolică și examinare medicală pentru stabilirea stării de ebrietate și naturii ei, nr.296 din 16.04.2009. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr.80-81.
  18. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova despre practica judiciară cu privire la aplicarea legislației la examinarea cauzelor penale, referitoare la încălcarea regulilor de securitate a circulației sau exploatarea mijloacelor de transport, nr.20 din 08.07.1999. [Accesat: 27.07.2018] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=244
  19. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova pentru modificarea și completarea Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr.20 din 08.07.1999 „Despre practica judiciară cu privire la aplicarea legislației în cadrul examinării cauzelor penale referitor la încălcarea regulilor de securitate a circulației și de exploatarea mijloacelor de transport”, nr.4 din 15.05.2017. [Accesat: 30.07.2018] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=247
  20. Proiectul Hotărârii cu privire la modificarea Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr.20 din 08.07.1999 „Despre practica judiciară cu privire la aplicarea legislației în cadrul examinării cauzelor penale referitor la încălcarea regulilor de securitate a circulației și de exploatarea mijloacelor de transport”, modificată de Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.25 din 29.10.2001. [Accesat: 27.07.2018] Disponibil: <https://goo.gl/LmOJSw>
  21. STATI, V. Sugestii și observații pe marginea unor proiecte de hotărâri ale Plenului Curții Supreme de Justiție. În: *Revista Națională de Drept*, 2017, nr.5, p.5-15. ISSN 1811-0770
  22. STATI, V. Observații critice îndreptate spre optimizarea unora dintre hotărârile recente ale Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova. În: *Актуальные научные исследования в современном мире: XXVIII Международная научная конференция (26-27 августа 2017 г., Переяслав-Хмельницкий) // Сборник научных трудов*. Переяслав-Хмельницкий, 2017, Вып. 8, ч. 3, p.123-140. ISSN 2524-0986
  23. STATI, V. De ce este oportună adoptarea unei noi hotărâri explicative a Plenului Curții Supreme de Justiție consacrate practicii judiciare în cauzele penale privind infrațiunile în domeniul transportului? (Partea I) În: *Revista Institutului Național al Justiției*, 2010, nr.2, p.54-68. ISSN 1857-2405

24. Codul penal al României din 21.06.1968. În: *Buletinul Oficial al României*, 1968, nr.79-79 bis.
25. Decizia Curții Constituționale a României referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.178 alin. 3 și art.184 alin.41 din Codul penal, nr.1329 din 11.10.2011. În: *Monitorul Oficial al României*, 2011, nr.885.
26. BULAI, C. *Manual de drept penal. Partea Generală*. București: ALL, 1997. 647 p. ISBN 973-9229-74-3
27. FLOREA, V. Problema responsabilității pentru infracțiunile comise în stare de ebrietate alcoolică sau narcotică. În: *Rolul societății și al organelor de drept în contracararea narcomaniei: Materialele conf. șt.-practice intern.*, 9 oct. 2008/ Col. red.: A.Pogurschi, S.Carp, Iu.Odagiu [et al.]. Chișinău: Academia de Poliție „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne, 2009, p.55-61. 230 p. ISBN 978-9975-930-91-8
28. *Protocolul clinic standardizat „Intoxicația acută exogenă cu alcool (etanol) la copil”*. [Accesat: 30.07.2018]
Disponibil: http://old.ms.gov.md/_files/14482-PCS-%2520Intoxicatia%2520acuta%2520cu%2520%2520%2520%2520alcohol-aprobat.pdf
29. Legea cu privire la fabricarea și circulația alcoolului etilic și a producției alcoolice, nr.1100 din 30.06.2000. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2000, nr.130-132.
30. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Reglementării tehnice „Definirea, descrierea, prezentarea și etichetarea băuturilor alcoolice”, nr.317 din 23.05.2012. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2012, nr.104-108.
31. Legea cu privire la circulația substanțelor stupefiante, psihotrope și a precursorilor, nr.382 din 06.05.1999. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1999, nr.73-77.
32. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova privind aprobarea Listei substanțelor stupefiante, psihotrope și a plantelor care conțin astfel de substanțe depistate în trafic ilicit, precum și cantitățile acestora, nr.79 din 23.01.2006. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2006, nr.16-19.
33. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea tabelelor și listelor substanțelor stupefiante, psihotrope și precursorilor acestora, supuse controlului, nr.1088 din 05.10.2004. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2004, nr.186-188.
34. BRÎNZA, S., STATI, V. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Vol. II*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. 1300 p. ISBN 978-9975-53-470-3
35. Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative, nr.193 din 28.07.2016. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, nr.315-328.
36. Hotărârea Comitetului Permanent de Control asupra Drogurilor din cadrul Ministerului Sănătății, procesul-verbal nr.7 din 01.12.1998. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1999, nr.16-18.
37. *Protocolul clinic național „Tulburări mentale și de comportament legate de consumul de alcool”*. [Accesat: 30.07.2018] Disponibil: http://sanatatemintala.md/images/documente/2017_alcool_pcn20.pdf
38. *Protocolul clinic național „Tulburări mentale și de comportament legate de consumul de opiacee”*. [Accesat: 30.07.2018] Disponibil: http://sanatatemintala.md/images/documente/2013_opiacee_pcn10.pdf
39. ГАБИАНИ, А.А. *Уголовная ответственность за преступления, совершенные в состоянии опьянения*. Тбилиси: Менциреба, 1967. 160 с.
40. Codul penal al României din 17.07.2009. În: *Monitorul Oficial al României*, 2009, nr.510.
41. *Уголовный кодекс Испании / Под ред. Н. Ф. Кузнецовой, Ф. М. Решетникова*. Москва: Зерцало, 2001. 218 с. ISBN 5-8078-0012-5
42. BOTNARU, S. Iresponsabilitatea – cauză care înlătură vinovăția făptuitorului: definitivarea conceptului. În: *Revista Națională de Drept*, 2014, nr.2, p.33-37. ISSN 1811-0770
43. ТАГАНЦЕВ, Н.С. *Русское уголовное право: Т. 1. Общая часть*. Москва: Наука, 1994. 375 с. ISBN 5-02-012940-2
44. РОДІОНОВА, Т.В. Відповідальність за злочини, вчинені у стані сп'яніння. В: *Правова держава*, 2005, №8, с.187-192. ISSN 2411-2054
45. GRAMA, M., BOTNARU, S., ȘAVGA, A. et al. *Dreptul penal: Partea Generală*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2012. 327 p. ISBN 978-9975-53-083-5
46. CARPOV, T., TUCA, E.M. *Beția (starea de ebrietate) ca circumstanță atenuantă sau agravantă*. [Accesat: 29.07.2018] Disponibil: <http://studiijuridice.md/revista-nr-3-4-2009/betia-starea-de-ebrietate-ca-circumstanta-atenuanta- sau- agravanta>
47. МИРЗАЕВА, П.М. *Ответственность за преступление в состоянии опьянения*. [Accesat: 28.07.2018] Disponibil: <https://www.scienceforum.ru/2013/173/1845>
48. ФРІС, П. Л. *Кримінальне право України. Загальна частина*. Київ: Атіка, 2004. 488 с. ISBN 966-8074-98-X
49. BARBĂNEAGRĂ, A., BERLIBA, V., GURSCHI, C. et al. *Codul penal comentat și adnotat*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2005. 656 p. ISBN 9975-79-338-X
50. BARBĂNEAGRĂ A., ALECU GH., BERLIBA V. et al. *Codul penal al Republicii Moldova: Comentariu (Legea nr.985-XV din 18 aprilie 2002. Cu toate modificările operate până la republicare în Monitorul Oficial al Republicii*

Moldova nr.72-74/195 din 14.04.2009. Adnotat cu jurisprudența CEDO și a instanțelor naționale.). Chișinău: Sarmis, 2009. 860 p. ISBN 978-9975-105-20-0

51. ИВАНОВ, Н.Г. *Аномальный субъект преступления: проблемы уголовной ответственности*. Москва: Юнити, Закон и право, 1998. 224 с. ISBN 5-85171-045-4
52. *Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la unele chestiuni ce vizează individualizarea pedepsei penale, nr.8 din 11.11.2013*. [Accesat: 27.07.2018] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=127
53. BOLOCAN-HOLBAN, A., VIDAICU, M. Influența stării de ebrietate asupra răspunderii penale în dreptul penal comparat. În: *Revista științifică a USM „Studia Universitatis Moldaviae”. Seria „Științe Sociale”*, 2014, nr.3, p.142-146. ISSN 1814-3199
54. КЕЧЕМАЙКИНА, А.В. *Уголовно-правовая оценка состояния опьянения при квалификации преступлений*. [Accesat: 28.07.2018] Disponibil: saransk.ruc.su/upload/medialibrary/c69/kechemaikina.pdf
55. СЕМЕНЦОВА, И.А. Особенности уголовной ответственности лиц, совершивших преступление в состоянии опьянения. В: *Известия высших учебных заведений. Северо-Кавказский регион. Общественные науки*, 2014, №6, с.122-126. ISSN 0321-3056
56. ЦАГИКЯН, С.Ш., ЗОГРАБЯН, Н.Ю. Правовые вопросы уголовной ответственности за совершение преступления в состоянии опьянения. В: *Вектор науки Тольяттинского государственного университета. Серия: Юридические науки*, 2010, №2, с.178-181. ISSN 2220-7457
57. СТЕПАНОВА, И. Б., СОКОЛОВА, О. В. К вопросу об уголовно-правовом значении состояния опьянения. В: *Научный поиск*, 2015, №14, с.41-44. ISSN 2224-6436
58. ЛУЗАН, М.О. Кримінальна відповідальність за злочини, скоєні в стані сп'яніння. В: *Наукові записки НаУКМА*, 2002, Том 20, Спеціальний випуск: у двох частинах. Частина 2, с. 346-348. ISSN 1996-5931
59. *Новое уголовное право России. Общая часть* / Под ред. Н.Ф. Кузнецовой. Москва: Зерцало, ТЕИС, 1996. 168 с.
60. *Criminal Code of the Republic of Albania*. [Accesat: 31.07.2018] Disponibil: <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/47>
61. *The Revised Penal Code of the Philippines*. [Accesat: 31.07.2018] Disponibil: www.officialgazette.gov.ph/1930/12/08/act-no-3815-s-1930/
62. *Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas*. [Accesat: 31.07.2018] Disponibil: http://www.skelbimas.lt/istatymai/baudziamasis_kodeksas.htm
63. DANEȘ, ȘT., PAPADOPOUL, V. *Individualizarea judiciară a pedepselor*. București: Editura Juridică, 2002. 512 p. ISBN 973-86393-0-1
64. Уголовный кодекс Российской Федерации. В: *Собрание законодательства Российской Федерации*, 1996, № 25.
65. Decizia Curții Constituționale de inadmisibilitate a sesizării nr.13g/2017 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 67 alin.(4) din Codul penal și a unor prevederi ale articolului 194 alin.(2) din Codul de executare (munca neremunerată în folosul comunității), nr.15 din 07.02.2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2017, nr.119-126.
66. Hotărârea Curții Constituționale privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi ale articolului 345 alin.(2) din Codul contravențional (individualizarea sancțiunii) (Sesizările nr. 26g/2016 și nr.34g/2016), nr.10 din 10.05.2016. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, nr.204-205.
67. Hotărârea Curții Constituționale privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din art.10 pct.4 din Legea nr.845-XII din 3 ianuarie 1992 cu privire la antreprenariat și întreprinderi (Sesizarea nr.154g/2017), nr.2 din 30.01.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr.108-112.

Date despre autor:

Nicolae POSTOVANU, doctorand, Școala doctorală *Științe Juridice*, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: nicolae.postovanu.1989@mail.ru

Prezentat la 05.09.2018